<u>K tématu „vědomí“ lze doporučit literaturu</u>:

Tomáš Marvan a Michal Polák: *Vědomí a jeho teorie*. Pavel Mervart 2015.

Ondřej Beran: *Když je řeč o barvách*. Pavel Mervart 2015.

Anthropos č. 18 (Časopis pre humanitné a sociálne poznanie) – Vedomie. Bratislava: Kalligram 2010 (zde mám článek, stručně vysvětlující pojetí vědomí ve fenomenologii).

Jsou to ovšem spíše úzce odborné publikace, nejpopulárnější, ale zřejmě i obtížně dostupný, je sešit z řady Anthropos (je ve slovenštině).

Souhrnně k otázkám evoluce, stvoření, vědy a víry (nesoustavně, jen v základních bodech):

- Mám za to, že evoluce v základních vědeckých rámcích byla už katolickou církví uznána za legitimní výklad (domnívám se, za pontifikátu Jana Pavla II). V tomto smyslu zásadní spor tedy není.
- Já sám nejsem věřící, lidí, kteří poctivě věří, si samozřejmě vážím a například v křesťanství vidím velkou kulturní i filosofickou hodnotu (ostatně, kdesi na svém počátku se intelektuální zázemí křesťanství velmi napájelo z řecké filosofie: rané křesťanství bylo silně platónské a novoplatónské, to pozdější aristotelské). Víra je proto podle mého názoru soukromou záležitostí, věcí zvláštního niterného přesvědčení, a nemůže být principem, na němž by mohla nějak stát věda.
- Do vědy podle mého názoru patří témata, metody a zásady. Obvykle se na roli zásad zapomíná. Příklad: zvolím si za okruh zájmů ptáky. Jednoduchou metodou je už pozorování. Kdybych zůstal na této úrovni (což se v teorii vědy či v lidovém pohledu často děje), tedy na úrovni toho, že k vědě stačí vymezit téma a vybrat příslušné metody, nenašel bych rozlišovací hranici mezi vědou, zábavou či pavědou. Pozorovat ptáky (tedy mít téma a uplatnit základní metodu) může vědec, ale i turista, básník či ptakopravec (augur, který z letu ptáků větší budoucnost). Tyto „složky“ vědecké práce jsou tedy nutné, nikoli ale postačující pro vymezení toho, co dělá vědu vědou. Vědeckým se stane „pozorování ptáků“ až tehdy, když začneme svá pozorování evidovat, zaznamenávat, ptáky si třeba značkovat, sledovat v čase jejich chování, prověřovat získané údaje, opakovat jejich získávání, formulovat výsledky pozorování tak, aby je další lidé mohli ověřitelně použít atp.). Opakování přitom, jak zřejmo, není metoda, ale právě zásada, něco, co se musí dělat s metodickými postupy. Pokud něco z toho chybí, může být „pozorování ptáků“ jen pouhou hypotézou nebo neprověřenou

domněnkou. Přitom platí: volba témat a metod, které obvykle daným tématům odpovídají, musí být ve vědě naprosto svobodná (jinak máme co dělat s dogmatismem, ideologií nebo inkvizicí), ale v uplatnění zásad nemůže být žádný pardon. Když nějaký vědec nechce užívat nějakou zažitou metodu a hledá jinou, nepřestává být ještě vědcem, když ale odmítne pečlivě sbírat fakta, ověřovat je a předávat k dalšímu ověření, vědcem přestává být. Tedy hlavní a nejobecnější zásady jsou: ověřování dat, jejich veřejné předložení k další kontrole či oponentuře, logicky konzistentní zpracování výsledků. Mám proto pocit, že víra nemůže tyto nároky splňovat a do vědy nepatří. Ono by to vskutku bylo z jistého hlediska nepřijatelné: zatímco ve vědě *musím* tvrdě vyžadovat po každém vědci, aby dodržoval zmíněné zásady své práce (aby třeba ověřoval data), nemohu stejnou měrou po něm žádat, aby věřil v onom náboženském či křesťanském smyslu. To prostě nejde a i na tom je vidět, jak se tyto oblasti míjejí, a že věřící vědci mohou svou víru uplatňovat jen jako svůj soukromý náhled, k němuž ovšem mohou mít spoustu životních, myšlenkových, osudových důvodů, jež je třeba respektovat.

- V případě tzv. „kreacionismu“ či „inteligentního designu“ v evoluci vidím logický spor. Narážíme nepochybně v evoluci na dosud nevysvětlené jevy: na problém vědomí, na extrémně složité agregáty (oko), u nichž se těžko vysvětluje, jak by mohly vzniknout v tak krátkém čase jen nějakými nahodilými mutacemi či variacemi. Jenže předpokladem stvořitele či inteligentního designera ten problém přece nevyřeším, jen odsunu: postuluji jen další nevysvětlitelnou entitu, jen další „extrémně složitý“ agregát, jímž by byl bůh. To, co mě trápí u extrémně složitého orgánu oka, mě musí nutně trápit i u předpokladu nějaké všemocné, tajemné bytosti či principu, v jehož existenci navíc musíme už jen věřit. Jedno trápení mě nutí hledat dál, vytvořím si ale další, u kterého už se zastavím, v lepším případě ho prostě prohlásím za „tajemství“. To nedává dobrý smysl.